

VII.602.6.2014.JZ

**Zalecenia dla wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
przed wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie likwidowania
barier w udziale wyborców w głosowaniu**

W obliczu zbliżających się wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zwrócić Państwa uwagę na szereg zagadnień związanych z **praktycznym udziałem wyborców w głosowaniu**. Biorący udział w głosowaniu obywatele wciąż wskazują na występujące bariery techniczne i organizacyjne, które utrudniają, lub nawet uniemożliwiają im skuteczny udział w wyborach. Problem ten dotyczy w szczególności osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekle chorych oraz w podeszłym wieku. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca szczególną uwagę na konstytucyjne gwarancje zasady powszechności wyborów. W ramach tych gwarancji **państwo i jego instytucje są zobowiązane zapewnić wszystkim uprawnionym wyborcom realną możliwość oddawania głosu**.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone są analizy prawa wyborczego i praktyki stosowania różnego rodzaju udogodnień. W ramach tych działań zrealizowane zostało w ostatnich tygodniach m.in. rozbudowane badanie opinii publicznej, będące wspólną inicjatywą Biura RPO i Centrum Badania Opinii Społecznej. Miało ono na celu

określenie oczekiwań i wiedzy wyborców na temat ułatwień w głosowaniu i rozpoznanie koniecznych do podjęcia działań w tym zakresie. Na podstawie jego wyników, a także wcześniejszych analiz oraz ustaleń inspekcji lokali wyborczych dokonywanych przez pracowników Biura w Warszawie oraz Biura Pełnomocników Terenowych RPO, Rzecznik pragnie zwrócić uwagę na kilka niezwykle istotnych zagadnień związanych z organizacją zbliżających się wyborów.

Przede wszystkim Rzecznik Praw Obywatelskich zauważa, że mimo wprowadzenia w ostatnich latach możliwość głosowania korespondencyjnego lub za pomocą pełnomocnika, **przeważająca część wyborców z niepełnosprawnościami i osób starszych wskazuje głosowanie w lokalu wyborczym, jeśli to tylko jest możliwe, jako preferowany sposób udziału w wyborach. Zwraca to uwagę na konieczność właściwego dostosowania lokali wyborczych do ich potrzeb.** Kwestie te są unormowane ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 ze zm.), a także rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 158, poz. 938). **Należy podkreślić, że praktyczna realizacja gwarancji wyborczych zależy od właściwego wypełniania przez lokal oraz elementy jego wyposażenia warunków, o których mowa we wskazanych wyżej przepisach.**

W ostatnim czasie opublikowany został raport Rzecznika Praw Obywatelskich (dostępny na stronie internetowej RPO) **zawierający wyniki kontroli lokali wyborczych, posiadających status dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, przeprowadzonych przed wyborami samorządowymi.** Pracownicy Biura RPO przeprowadzili wizytacje 179 lokali wyborczych posiadających status dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Większość kontroli została przeprowadzona w dniu 15 listopada 2014 roku, a więc w przeddzień wyborów. W toku kontroli podjętej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, ocenie podlegały w pierwszej kolejności warunki techniczne lokali określone w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury.

W wyniku przeprowadzonej kontroli, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili **uchybień** w 152 lokalach, **co stanowiło 84 % wszystkich wizytowanych lokali wyborczych.**

Do najczęściej powtarzających się uchybień należały:

- brak oznakowania krawędzi stopni schodów,
- niedostosowane miejsce zapewniające tajność głosowania,
- brak dodatkowego oświetlenia w miejscu zapewniającym tajność głosowania,
- brak oznakowania przegród szklanych w lokalu,
- posadzka bez właściwości przeciwpoślizgowych,
- zbyt wysokie progi drzwi,
- niewłaściwe rozmieszczenie informacji i obwieszczeń PKW.

Analizując wyniki kontroli należy zauważyć, że stwierdzone przez Rzecznika Praw Obywatelskich uchybienia w większości nie dotyczyły barier architektonicznych budynków, natomiast samej organizacji lokalu wyborczego: przygotowania miejsc zapewniających tajność głosowania (w tym odpowiedniej wysokości blatów, oświetlenia), oznakowania krawędzi stopni itp. Nieprawidłowości tych można było stosunkowo łatwo, w krótkim czasie uniknąć lub naprawić.

Z analiz Rzecznika wynika, że konieczne jest podejmowanie przez władze gminy również innych, szerszych działań. Należy bowiem zwrócić uwagę na odpowiednie dostosowanie i przygotowanie terenu wokół lokalu wyborczego, tak by zlikwidować bariery w jego bezpośrednim otoczeniu, np. w postaci zamkniętych bramek, wjazdów na parking, itp.

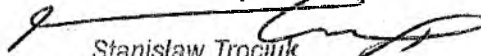
Duże znaczenie ma w tym kontekście procedura dowozu wyborców z niepełnosprawnościami i osób starszych do lokalu wyborczego, organizowanego przez władze gmin. Jak pokazują m.in. badania CBOS i RPO, oczekiwania wyborców odnośnie do tej cennej inicjatywy, zdecydowanie przekraczają działania podejmowane w czasie poprzednich wyborów. Dlatego Rzecznik Praw Obywatelskich apeluje o organizowanie dowozu wyborców na szerszą skalę niż dotychczas, co przyczynić się powinno do ułatwienia udziału w wyborach dużej grupie obywateli, którzy samodzielnie nie mogą dotrzeć do lokalu wyborczego. Niezmiernie istotne jest również przekazanie informacji o takiej możliwości wszystkim zainteresowanym.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca również szczególną uwagę na procedury skutecznego informowania wyborców o najważniejszych kwestiach związanych

z wyborami. Jak pokazały badania CBOS, wiedza o istniejących ułatwieniach jest wciąż bardzo niewielka, szczególnie wśród ich adresatów. Mechanizmy informowania, jakie wprowadził w 2011 roku Kodeks wyborczy nie spełniają niestety swoich funkcji. Większość (ponad 80 %) wyborców niepełnosprawnych nie potrafiła bowiem wskazać, że po ważne informacje: o terminie i godzinach głosowania, komitetach wyborczych i ich kandydatach, o warunkach i formach głosowania, właściwym okręgu wyborczy i obwodzie głosowania, a także lokalizacji najbliższych miejscu zamieszkania lokale wyborcze przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych należy zwrócić się do wójta/burmistrza/prezydenta miasta, który ma obowiązek jej udzielenia (na mocy art. 37a Kodeksu wyborczego). Konieczne jest więc aktywne przekazywanie informacji wyborcom o tym uprawnieniu.

Waga działań, jakie możecie Państwo podjąć w najbliższym czasie, a mających na celu ułatwienie udziału w wyborach Prezydenta RP, w szczególności wyborcom znajdującym się w trudnej sytuacji – tj. osobom niepełnosprawnym i w zaawansowanym wieku, jest ogromna. Cenne inicjatywy związane zarówno z przygotowaniem warunków do oddania głosu wyborczego, ale – co równie ważne – przekazaniem wyborcom informacji o udogodnieniach, pozwolą usunąć bariery w udziale w głosowaniu.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich